

УДК 373.5.091.214:811.111/.112](477.85)“1932/1940”
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.2>

О. Я. Гоменюк

доктор філософії в галузі 01 «Освіта/Педагогіка»,
асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІЗ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ ДЛЯ СЕРЕДНІХ ШКІЛ БУКОВИНИ (1932–1940 рр.)

Здійснено аналіз навчальних програм із німецької та англійської мов для середніх шкіл Буковини у першій половині ХХ ст. У ході дослідження встановлено, що у 30-ті роки ХХ ст. в Буковинському краї проведено низку різних реформ, зокрема освітніх, які були спрямовані на перегляд змісту шкільної освіти та визначення ефективних методів навчання. Унаслідок реформування школи у навчальному процесі слід було врахувати індивідуальний підхід, брати до уваги зацікавлення кожного школяра, його здібності й нахили, формуючи, насамперед, особистість учня.

Виявлено, що навчання у середній школі поділялося на два ступені: нижчий під назвою «гімназія» (I–IV кл.) та вищий – «лицей» (V–VIII кл.). Обидва ступені були спрямовані на здобуття загальної середньої освіти. Навчання німецької та англійської мов на Буковині у досліджуваний відрізок часу розпочиналося у п'ятому класі ліцею.

Визначено, що у віднайдених навчальних програмах метою навчання іноземних мов було формування навичок та вмінь правильного і вільного висловлювання в усній і письмовій формах, читання оригінальної та науково-практичної літератури, а також перекладу. Методом навчання іноземних мов було офіційно проголошено змішаний. Навчальні програми для гімназій та ліцеїв Буковини, ухвалені Міністерством віровизнань і освіти Румунії, містили чітко сформульовані цілі, зміст та термін навчання германських мов.

Аналіз сітки годин і змісту навчального матеріалу для вивчення германських мов, порівняльна характеристика навчання англійської та німецької мов у середніх школах Буковини дали змогу виокремити спільні та відмінні риси вивчення цих мов. Установлено, що у процесі навчання німецької мови акцентували увагу на засвоєнні ідіоматичних виразів та абстрактних понять, указували кількість необхідних для засвоєння лексичних одиниць, добирали спеціальний граматичний мінімум та здійснювали зворотний переклад. Відмінною рисою у процесі навчання англійської мови було навчання письма, що включало переказ змісту прочитаного, переписування текстів, складання й аналіз літературних творів. Розроблені для середніх шкіл Буковини навчальні програми з германських мов передбачали опрацювання фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу, формування навичок діалогічного й монологічного мовлення, мали на меті розвиток навичок читання, письма, а також вироблення вміння перекладати з рідної мови на іноземну, і навпаки.

Ключові слова: англійська мова, німецька мова, навчальна програма, середня школа, сітка годин, навчальний матеріал.

Постановка проблеми. Ретроспективне висвітлення освітніх процесів на Буковині, зокрема методики навчання германських мов, має велике значення для сьогодення, сприяє чіткішому окресленню перспектив наукових пошуків у зазначеній царині. У контексті реалізації нових методичних концептуальних засад постає потреба вдосконалити підходи до навчання іноземних мов прийдешніх поколінь. Це зумовлює необхідність ґрунтовного опрацювання накопиченого історико-педагогічного досвіду. Поглиблений аналіз тенденцій, виявлення закономірностей процесу розвитку методики навчання германських мов у минулому має метою збагачення конкретно-історичним матеріалом ідеї багатовимірності історичного процесу, виявлення причин і наслідків різноманітних наявних підходів, принципів,

методів, засобів навчання іноземних мов (ІМ), що уможливить висновок про доцільність їх задіяння у сьогочасній навчальній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесу розвитку освіти в буковинському краї на початку ХХ ст. присвячено розвідки Л. Кобилянської (досліджувала становлення і розвиток українських народних шкіл на Буковині (70-ті роки ХVІІІ – початок ХХ ст.)), І. Петрюк (охарактеризувала становлення і розвиток загальної середньої освіти на Буковині (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.)), І. Житарюка (проаналізував математичну освіту і науку Буковини та Північної Бессарабії у міжвоєнний період (1918–1940 рр.)), Г. Постевки (розглядав розвиток музичної освіти та виховання на Буковині в міжвоєнний період (1918–1940 рр.)), І. Хілько (досліджував розвиток художньої освіти

на Буковині (друга половина XIX – 30-ті роки XX ст.) та ін.

Розвиток освіти Буковини висвітлено у працях таких методистів: Б. Лабінської (досліджувала тенденції розвитку методики навчання іноземних мов у Західній Україні (друга половина XIX – перша половина XX ст.)), О. Тумак (охарактеризувала становлення та розвиток методики навчання англійської мови на Буковині (кінець XIX – початок XX ст.)). Історії освіти Буковини присвячено також розвідки зарубіжних науковців, а саме І. Велики (розглядала навчальні програми та підручники з німецької мови як іноземної у школах Румунії, зокрема Буковини (1918–2006 рр.)), М. Гріґоровіци (досліджував освіту Північної Буковини (1774–1944 рр.)) та ін.

Мета статті – проаналізувати навчальні програми (НП) з німецької мови (НМ) та англійської мови (АМ) для середніх шкіл Буковини, здійснити порівняльну характеристику методики навчання НМ та АМ на території краю, розкрити особливості методики навчання обох германських мов у Буковинському регіоні у першій половині XX ст.

Виклад основного матеріалу. Розпад Австро-Угорської монархії зумовив суттєві політичні, економічні й територіальні зміни в буковинському краї. За офіційними джерелами, 28 листопада 1918 р. відбувся Загальний з'їзд Буковини в палаці Митрополії, на якому ухвалили рішення про об'єднання цієї території з Румунією. Буковина набула статусу провінції Румунії, а місто Чернівці – провінційного центру [2].

Вищим керуючим органом освіти в розглядаваний часовий період було Міністерство віровизнань і освіти (МВіО) Румунії. Ним ухвалювалися постанови, вносилися розпорядження стосовно освіти, затверджувалися НП і підручники з ІМ.

У 30-ті роки XX ст. в краї проведено низку різних реформ: політичних, адміністративних, освітніх. Так, у політичній реформі (1938 р.) йшлося про схвалення проєкту нової Конституції країни та встановлення монархічного авторитарного ладу [3, с. 77–78]. Метою проведення адміністративних реформ (1938 р.) було створення видимості домінування румунського населення. Це засвідчувало б «історичні права» Румунії на Буковину [1, с. 231]. Ми звернемо увагу на реформи в освіті, зорієнтовані на перегляд змісту шкільної освіти, а також визначення ефективних методів навчання.

На переконання авторів проєкту шкільної реформи на Буковині, учнів під час навчання доцільно відбирати з урахуванням їхніх інтелектуальних здібностей, які слід розвивати у правильному руслі [4, с. 3].

Реформування школи передбачало реалізацію більш творчих, демократичних методів і підходів до навчання. У навчальному процесі слід було врахувати індивідуальний підхід, брати до уваги

зацікавлення кожної дитини, її здібності й нахили, щоб формувати передусім особистість.

Унаслідок проведених освітніх реформ внесено певні зміни до НП з ІМ. Зокрема, у НП 1932 р. констатувалася кінцева мета навчання ІМ у середніх навчальних закладах, а саме формування особистості учня [7, с. 62].

На початку 1932–1933 рр. МВіО Румунії ухвалено рішення скоротити НП для всіх типів шкіл. У мінімальній НП (*Programa minimală*) зазначалася кількість тижневих годин, наводився навчальний матеріал із кожного предмета [9, с. 137].

Як зазначає румунський науковець І. Велика, мінімальна НП з ІМ містила короткий виклад змісту й незначну кількість інструкцій щодо проведення уроків. Проте авторка переконана, що цілі, окреслені в новій НП, були доволі прогресивними для того часу [9, с. 139].

Відповідно до нового закону про навчання в середніх школах 1934 р., МВіО Румунії впроваджено восьмирічне навчання, причому відбулося об'єднання середньої освіти для хлопців і дівчат. Шкільне навчання мало два ступені: нижчий, тобто «гімназія» (I–IV кл.), та вищий – «лицей» (V–VIII кл.). Вони були спрямовані на здобуття загальної середньої освіти. У VII та VIII класах відтепер викладалися філологічні й природничі дисципліни [5, с. 5–6].

За законом про середню освіту 1934 р. НП, затверджені МВіО Румунії, включали розподіл предметів по класах, там подано методичні рекомендації, вміщені аналітичні таблиці демонстрували зміст кожного предмета та навчального року [5, с. 5].

Задля глибшого вивчення методики навчання германських мов розглянемо НП середніх шкіл Буковини досліджуваного періоду. Принагідно зазначимо, що вивчення ІМ розпочиналося з V класу лицею.

Під час аналізу тогочасних освітніх документів будемо намагатися зберегти мову оригіналу та термінологію, передаючи зміст так, як його подавали самі автори, для підведення підсумків використовуватимемо сучасну термінологію.

Наведемо фрагмент НП із НМ та сітку годин для навчання германських мов для гімназій та лицейів Буковини за 1932/1933 навчальний рік.

Таблиця 1
Кількість годин для навчання АМ та НМ у гімназіях та лицях Буковини (1932/1933 н. р.) [7, с. 3]

Предмети	Класи						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Німецька мова	-	-	-	-	3	2	2
Англійська мова	-	-	-	-	3	2	2

Із вищенаведеної таблиці можна дійти висновку, що германські мови починали вивчати у V класі з однаковою кількістю годин.

Метою навчання НМ було навчити учнів порозумітися в нескладних розмовах, читати й перекладати іншомовні тексти за допомогою словника [7, с. 54].

Метод навчання – змішаний, поєднаний із говорінням і перекладом [7, с. 54].

V клас

Грамматика: вивчення основних елементів морфології та синтаксису. Граматичний матеріал пропонувалося опрацювати в такій послідовності: іменник, займенник, прикметник, числівник, допоміжні дієслова, прийменники, сполучники, типи речень. На кожному уроці вивчали нову граматичну тему або повторювали раніше вивчені правила.

Розмовні теми: обговорення предметів та людей з оточення школяра: школа, клас, будинок, годинник, інтелектуальні заняття, професії та ін.

Читання: опрацювання коротких прозових і віршованих творів морально-виховного змісту: анекдоти, розповіді, байки, поезії, прислів'я. Обговорення змісту прочитаного та вивчення віршів напам'ять (на вибір).

Письмо: виконання вправ на закріплення вивченого матеріалу, таких як диктант, переклад.

VI клас

Грамматика: повторення та поглиблення попередньо вивченого граматичного матеріалу на основі читання літературних творів.

Читання: обговорення творів з галузі фізики та хімії. Опрацювання новел та уривків із сучасної літератури: П. Розегер (P. Rosegger), Т. Фонтане (T. Fontane), О.Е. Шмідт (O.E. Schmidt) та ін.; вивчення напам'ять віршів Вальтера фон дер Фогельвайде (Walter von der Vogelweide); переказ змісту прочитаного Вольфрама фон Ешенбаха «Парсифаль» (Wolfram von Eschenbach «Parsival»). Використання описів культурного, наукового та промислового змісту.

Домашнє читання: опрацювання невеликих за обсягом прозових епічних творів за П. Розегером (P. Rosegger), М. фон Ебнер-Ешенбах (M. von Ebner-Eschenbach), М.Е. Еш (M.E. Esch) та ін.

Письмо: написання листів, вітальних листівок, коротких повідомлень.

VII клас

Читання: опрацювання складніших творів художньої літератури письменників Г. Лессінґа, уривки з «Літературних листів» (G. Lessing «Literaturbriefe»), Г. Гауптмана, уривки з драми «Потоплений дзвін» (G. Hauptmann «Die Versunkene Glocke»). Вивчення уривків таких авторів: Г. Бар (H. Bahr), Фр. Гундольф (Fr. Gundolf), П. Ернест (P. Ernest) та ін.

Домашнє читання: Обговорення новели Е. Мьоріке «Поїздка Моцарта до Праги» (E. Mörike «Mozart auf der Reise nach Prag») [7, с. 3].

Отже, у НП методом навчання було проголошено змішаний, а також зазначалася мета, яка полягала у формуванні вмінь говоріння, читання та перекладу. Увагу акцентували на навчанні граматики, оскільки вона була основою для правильного оформлення усного мовлення. У кожному класі провідне місце відводили художнім літературним творам та ознайомлювали з історією німецької літератури. Рекомендувалися й твори для поза-класного читання. Учням пропонувалися праці з галузі фізики та хімії, а також уривки, які висвітлювали розвиток науки та промисловості країни, мову якої вивчали. Серед письмових завдань переважали переклад, диктант, оформлення листів, привітань, повідомлень, які були засобом контролю та слугували для закріплення здобутих знань.

Наступною для огляду буде НП із НМ для чоловічих та жіночих шкіл Буковини на 1933/1934 навчальний рік, сітку годин та фрагмент якої наводимо нижче.

Таблиця 2

Кількість годин для навчання германських мов у чоловічих і жіночих школах 1933/34 н. р. [6, с. 3]

Предмети	Класи						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Німецька мова	-	-	-	-	3	3	2
Англійська мова	-	-	-	-	3	3	2

Як видно із поданої таблиці, порівняно з попереднім навчальним роком кількість годин на вивчення германських мов у VI класі збільшилася на одну годину.

Мета навчання НМ полягала у розвитку вмінь читання художніх творів в оригіналі, використання науково-практичної літератури, у формуванні навичок усного мовлення та перекладу іншомовних текстів [6, с. 38].

Укладачами програми рекомендувалося звертати увагу учнів на формування правильної вимови, наголос та інтонацію. Окрім того, акцентували увагу на вивченні граматичних особливостей та ідіоматичних виразів. Учень мав засвоїти 1 200 лексичних одиниць і близьких за значенням слів (за три навчальні роки) [6, с. 40].

V клас. Навчання лексики включало слова з повсякденного шкільного життя, назви рослин, тварин і явищ природи. Із метою закріплення граматичного матеріалу пропонувалося застосування раніше засвоєних граматичних конструкцій під час виконання усних і письмових завдань. Навчання говоріння відбувалося на основі обговорення змісту прочитаного. До письмових завдань відносили диктанти, письмові відповіді на поставлені вчителем питання, переклади з румунської.

VI клас. Для ліпшого засвоєння та закріплення лексичних одиниць і абстрактних понять пропонувалося складати якомога більше словосполучень та речень. Навчання граматики супроводжувалося поглибленням та систематизацією вивченого матеріалу з морфології та синтаксису. Виконання розмовних вправ слугувало для тренування та ліпшого запам'ятовування лексичних та граматичних структур. У процесі навчання читання рекомендувалося вивчення біографій, листів, історичних нарисів (Й.В. Гете «Вільшаний король» (J.W. Goethe «Erkönig»), Л. Уланд (L. Uhland)).

VII клас. Запропонований навчальний матеріал не відрізнявся від попереднього навчального року [6, с. 38–40].

Отже, мета навчання ІМ передбачала не лише вміння учнів спілкуватися ІМ, а й розвиток навичок читання оригінальних художніх творів, літератури наукового змісту та перекладу. Укладачі програми радили зосереджувати увагу школярів на правилах вимови, наголосу та інтонації. Увагу акцентували на засвоєнні граматичних і фразеологічних конструкцій. Уперше йшлося про кількість необхідних для засвоєння лексичних одиниць ІМ та вивчення абстрактних понять. Новим було подання творів художньої літератури в оригіналі та ознайомлення з науковими текстами, що, на нашу думку, сприяло вдосконаленню ІМ.

Згідно з новим законом МВіО Румунії про запровадження восьмирічного навчання, у 1934 р. виникла необхідність створення нової НП. Зміни стосувалися і кількості годин, відведених для навчання ІМ. Відзначимо, що на основі цієї НП навчання ІМ здійснювалося до 1940 р. Наведемо сітку годин та фрагмент даної НП.

Таблиця 3

Кількість годин для навчання германських мов у чоловічих і жіночих школах Буковини 1934/35 н. р. [8, с. 3]

Предмети	Класи							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Німецька мова	-	-	-	-	3	3	3	3
Англійська мова	-	-	-	-	3	3	3	3

Як видно з поданої таблиці, ІМ введені у VIII кл. Окрім того, кількість навчальних годин збільшилася: НМ і АМ вивчали по 3 год. (V–VIII кл.).

Основні положення щодо навчання НМ стосувалися використання ІМ учнями в майбутній професійній діяльності та розвитку їх духовної освіти за допомогою творів німецької літератури, в яких розкривалися естетичні та моральні цінності [8, с. 83].

V клас. Розмовні теми базувалися на текстах із повсякденного життя, в яких описували профе-

сії, місто, екскурсії, подорожі та ін. Для навчання читання пропонувалися прозові уривки з повчальним та моральним змістом: приказки, розповіді, анекдоти, вірші, байки. Відібраний граматичний мінімум включав вивчення морфології (артикль, займенник, іменник, прикметник, сполучник, дієслово, активний і пасивний стани) та синтаксису (головні та підрядні речення). До письмових завдань належали диктанти і переклад.

VI клас. Серед уривків для читання були: біографічні дані відомих людей країни; відомості з історії та географії Німеччини; описи зоологічного та ботанічного світу; короткі літературні нариси, балади та ліричні вірші; уривки листів культурних та історичних постатей; автобіографічні дані німців румунського походження; переклади з румунської літератури; фрагменти творів та вірші німецьких письменників із Румунії. Рекомендувалося закріплення граматичного матеріалу з морфології, синтаксису. Письмові роботи включали зворотний переклад, короткі виклади.

У VII–VIII класах акцент ставився на читанні складніших, більших за обсягом творів, оскільки рівень володіння граматичним та лексичним матеріалом був достатнім для ознайомлення учнів з уривками різножанрової художньої літератури. Провідне місце посідало і навчання говоріння, яке здійснювалося шляхом переказів, розповідей, ведення бесіди на довільну тему [8, с. 86].

VII клас. У процесі навчання читання важливе місце відведено вивченню відомих авторів німецької літератури – від Лессінга до сучасних письменників. Учні ознайолювали з уривками з психології, логіки, фізики та хімії. До письмових завдань відносили короткі виклади. Учителем пропонувалися твори для позакласного читання.

VIII клас. На цьому етапі вивчення ІМ додалося ознайомлення з літературною критикою сучасних авторів. Учні пропонувалися твори природничого напрямку залежно від вибору навчальних предметів. Окрім того, присутні також були твори, пов'язані з образотворчим мистецтвом та уривки з німецької філософії. Письмові роботи та позакласне читання, як і в попередньому класі [8, с. 83–89].

Отже, з метою ефективного засвоєння граматичних навичок мовлення укладачами НП відібраний граматичний мінімум. До письмових вправ відносили диктанти, зворотний переклад та короткі виклади, які слугували підсумком до змісту прочитаного. Новим у цій НП був акцент на використанні ІМ учнями у професійній діяльності, провідне місце посідали їх моральне виховання та духовне збагачення.

Згідно з наказом МВіО Румунії від 1936 р., учні, які закінчили VIII клас середньої школи, мали скласти випускний іспит у кінці 1935/36 навчального року з ІМ (НМ або АМ) [10, с. 26]. На нашу

думку, складання іспиту з ІМ спричинене підвищенням уваги до навчання германських мов.

Для порівняльного аналізу подамо дані стосовно навчання АМ для гімназій та ліцеїв Буковини у досліджуваній часовій відрізку.

Передусім наведемо фрагмент НП з АМ для гімназій та ліцеїв Буковини на 1932/1933 навчальний рік. Кількість годин, відведених на вивчення АМ, наведено в табл. 1.

Мета навчання АМ – навчити учнів спілкуватися в усній та письмовій формах, підготувати їх до самостійного читання [7, с. 62].

Завдання педагога полягало у навчанні учня міркувати іноземною мовою та виражати свої думки правильно, максимально наближено до розмовної мови. Учитель мав організувати навчальний процес так, щоб навчання відбувалося від конкретного до абстрактного [7, с. 62].

У клас

Фонетика: пояснення основних правил вимови, наголосу та інтонації.

Граматика: вивчення основних форм морфології та синтаксису, теперішнього тривалого часу, правил використання *some, any, no, for, since, ago*, активного і пасивного стану, правил уживання допоміжних дієслів *do, do not, did, did not* у питальних та заперечних реченнях.

Розмовні теми: опрацювання таких тем, як: «Будинок (кімнати, меблі)», «Школа (класна кімната, бібліотека, двір для ігор)», «Нумерація, арифметичні операції», «Людське тіло», «Відчуття», «Одяг», «Розподіл часу (рік, місяці, дні, години)», «Крамниці», «Назви країн та їхніх мешканців», «Англійська валюта», «Експерсії», «Спорт», «Розваги», «Канікули».

Письмо: переписування текстів із підручника, написання диктантів, коротких переказів, виконання домашніх завдань. Написання контрольних робіт (кожної чверті).

VI клас

Граматика: опрацювання граматичних структур, таких як: займенники та їх відмінювання, прийменники, числівники, види речень, головні та другорядні члени речень, відмінювання неправильних дієслів, минулий час, майбутній доконаний, прислівники та дієприслівники.

Розмова: складання діалогів.

Читання: опрацювання вибраних творів та біографій відомих англійських письменників ХІХ–ХХ ст.: Дж. Байрона (G. Byron), Ч. Діккенса (Ch. Dickens), П. Шеллі (P. Shelley), Р. Бернза (R. Burns), Дж. Еліоті (G. Elioti), Б. Шоу (B. Shaw).

Письмо: написання творів (кожного місяця).

VII клас

Читання: опрацювання уривків творів класичних авторів Англії ХV–ХVІІІ ст.: Дж. Мілтона (J. Milton), В. Шекспіра (W. Shakespeare), О. Голдсмита (O. Goldsmith), Дж. Еддісона (J. Addison).

Письмо: здійснення письмового аналізу художнього твору або складання твору на вільну тему (щомісяця) [7, с. 62–67].

Отже, мета навчання АМ полягала у формуванні навичок усного мовлення та розвитку вмінь читання і писемного мовлення. До письмових вправ належали переписування текстів, диктанти, короткі перекази, згодом переходили до складання творів та аналізу художніх текстів, який базувався на особливостях сприйняття учнями художнього образу та літературного твору загалом, усвідомлення ідеї твору.

Відповідно до НП для шкіл Буковини на 1933/1934 навчальний рік, навчання АМ продовжувалося на основі НП 1932/1933 н. р. [6, с. 37].

У 1934 р. з огляду на впровадження восьмирічного навчання до НП з АМ були внесені деякі корективи (VI–VIII класи).

Наведемо фрагмент НП з АМ для гімназій та ліцеїв Буковини на 1934/1935 навчальний рік.

VI клас. Граматичний матеріал пропонувалося опрацювати в такому порядку: іменник, прикметник, неправильні дієслова, узгодження часів, пряма і непряма мова. До розмовних тем відносили: шкільне життя в Англії, визначні місця Лондона, виробничі та промислові центри. Серед уривків для читання були анекдоти, оповідання, діалоги, а також тексти, які містили відомості про історію Англії та Британські острови.

У **VII класі** брали за основу навчальний матеріал VI класу, а для **VIII** використовували матеріал VII класу згідно з НП 1932/1933 н. р.

У VIII класі додалися твори письменників ХХ ст.: Дж. Голзворсі (J. Galsworthy), Т. Гарді (T. Hardy), Дж. Конрада (J. Conrad) [8, с. 90–97].

Отже, на відміну від НМ навчання АМ продовжували на основі однієї НП. Внесені корективи стосувалися переважно порядку викладу навчального матеріалу.

Висновки і пропозиції. Отже, НП з НМ та АМ у 1932–1940 рр. відповідали соціальному замовленню суспільства. Мета навчання ІМ, покладена в основу НП, передбачала оволодіння усним і писемним мовленням, формування вмінь читання оригінальної та науково-практичної літератури, перекладу. НП з ІМ, ухвалені МВіО Румунії, містили чітко окреслені цілі, зміст і термін навчання германських мов.

НП із германських мов відповідали вимогам середніх шкіл. У віднайдених нами НП подано навчальний план. Наявність мовного і мовленнєвого матеріалу визначено для кожного року навчання. У проаналізованих НП вміщено рекомендації стосовно використання засобів поточного і підсумкового контролю навчальних досягнень учнів з АМ і НМ: контрольні роботи, диктанти, твори, листи, короткі виклади.

Підсумовуючи викладене, доходимо висновку, що методиці навчання германських мов у школах Буковини відводилося чільне місце. У навчанні АМ і НМ знаходимо певні спільні та відмінні риси. НМ і АМ були серед обов'язкових предметів, які починали вивчати у V класі (ліцею).

Спільним для навчання АМ і НМ у середніх школах Буковини було пояснення правил вимови. Головна відмінність у процесі навчання лексики НМ полягала у засвоєнні фразеологізмів та абстрактних понять. До того ж зазначено кількість необхідних для засвоєння лексичних одиниць із НМ. Однаковим для обох мов була наявність у НП граматичного матеріалу, говоріння, читання, письма. У НП із НМ пропонувався спеціальний граматичний мінімум. Щодо навчання усного мовлення, то воно ґрунтувалося на уривках із повсякденного життя та різножанрової художньої літератури. Провідне місце відводили навчанню читання, за допомогою якого ознайомлювали учнів із творами художньої літератури, роботами філологічного та природничого змісту. Серед письмових завдань із НМ було написання листів, привітань, повідомлень, та коротких викладів. До письмових робіт з АМ відносили переказ змісту прочитаного, переписування текстів, складання й аналіз творів. Під час навчання НМ і АМ переклад виступав однією із цілей навчання та був різновидом письмових робіт. Відмітна риса процесу навчання НМ – здійснення зворотного перекладу.

Перспективу подальших розвідок убачаємо в аналізі підручників з АМ та НМ, які виступали важливим засобом навчального процесу в школах Буковини досліджуваного відрізка часу.

Список використаної літератури:

1. Буковина: історичний нарис/В.М. Ботушанський та ін. Чернівці : Зелена Буковина, 1998. 416 с.
2. Буковина. URL: www.znaimo.com.ua/Буковина (дата звернення: 30.07.2021).
3. Піддубний І.А. Зміни в політичній системі Румунії в умовах авторитарного режиму (1938–1940 рр.). *Волинські історичні записки*. 2009. Т. 2. С. 75–85.
4. Hanon C. Proiect Pentru o Reformă Școlară. Cernăuți : Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1929. 14 p.
5. Ministerul Instrucțiunii Publice. Legea învățământului secundar. Publicata în Monitorul oficial. nr. 105. București : Imprimeria Statului, 1934. P. 5–6.
6. Programa minimală de tranziție pentru școalele secundare (gimnazii și licee) pe anul școlar 1933–1934. București : Institutul de arte grafice "Bucovina", 1933. 139 p.
7. Programa minimală pentru școalele secundare (gimnazii și licee) pe anul școlar 1932–1933. Ministerul Instrucțiunii, al cultelor și artelor. București : Imprimeria Centrală, 1933. 282 p.
8. Programele Analitice pentru Învățământul secundar (gimnazii și licee de băieți și fete) publicate în Monitorul Oficial Nr. 191 partea I din 21 August 1934. București : Imprimeria Centrală, 1934. P. 83–89.
9. Velica I. Diachronische Analyse der Schulischen Lehrpläne für Deutsch als Fremdsprache in Rumänien (Zeitspanne 1918–2006). Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2013. 347 S.
10. Velica I. Unterricht und Deutschunterricht in den Sekundärschulen Rumäniens in der Zeitspanne 1918–1945. *Neue Didaktik*. 2007. № 1. 40 S.

Homeniuk O. General characteristics of Germanic languages curricula for Bucovina secondary schools (1932–1940)

The article describes the German and English language curricula for Bucovina secondary schools in the first half of the XX century. It has been studied that different reforms, including educational, were implemented in the Bucovina region in the 30s XX century. Education reforms were aimed at developing and improving the education system. As a result, the individual approach, the pupils' mental abilities, skills, and interests were taken into account in the process of foreign language teaching. The main goal was to form, first of all, the personality of the child.

Secondary school education was divided into two levels: the lower one was called "a gymnasium" (grades I – IV), and the higher one was called "a lyceum" (grades V – VIII). Both levels were aimed at obtaining general secondary education. Teaching German and English in Bucovina in the period under study began in the fifth grade at the lyceum.

It has been determined that the purpose of foreign language teaching was to enable the students to speak and express their thoughts in a written form, to read the original and scientific-practical literature and translate foreign texts. A mixed method of foreign language teaching was officially proclaimed in the curricula of Bucovina gymnasiums and lyceums. The curricula were approved by the Romanian Ministry of Religion and Education and contained clearly defined aims, content and time of Germanic languages teaching.

The analysis of contact hours and teaching material, the comparative characteristics of teaching English and German in Bucovina secondary schools allowed us to single out some common and distinctive features in teaching both languages. It has been determined that in the teaching process of the German language, there was a focus on idioms and abstract phrases mastering, the number of required vocabulary items indication, a grammar minimum selection, and reverse translating. Teaching writing in English had some distinctive features. It involved the rendering of the content, rewriting texts, compiling and analyzing literary works. The Germanic languages curricula designed for Bucovina secondary schools included the study of phonetics, vocabulary and grammar, the formation of dialogic and monologue speaking skills, the development of reading and writing skills, the ability to translate from native to foreign language and vice versa.

Key words: *teaching English, teaching German, curriculum, secondary school, contact hours, teaching material.*